

**UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” din IAȘI
FACULTATEA DE ISTORIE**

Învățământ la distanță

METODOLOGIA CERCETĂRII ISTORICE

Autor și Titular:

Conf.univ.dr. Ovidiu-Ștefan BURUIANĂ

**ANUL II
SEMESTRUL II
2015 - 2016**

ISSN 1221-9363

INTRODUCERE

A. Justificarea demersului

Acest curs a apărut ca urmare a interesului constant al corpului profesoral al Facultății de Istorie din Iași de a îmbunătăți nivelul cercetării studenților, ca formă și ca fond, mai ales din perspectiva examenului de licență. Informațiile de mai jos reflectă propria mea experiență în domeniu, dar, în același timp, ele sunt și rezultatul consultării unor abordări din alte spații universitare¹.

Cursul de *Metodologia cercetării istorice* este adresat **studenților** în anul terminal al Facultății de Istorie, programul de Licență, care se găsesc în preajma alcătuirii probabil primei lucrări de cercetare istorică. Întâlnirea cu analiza proprie, de mici dimensiuni, a unor subiecte restrânse s-a petrecut deja în anii anteriori. Ei s-au mai găsit în situația de a realiza referate, eseuri, lucrări finale, demersuri utile, dar parțiale și, finalmente, limitate. Studiile de licență se încheie însă îndeobște cu un **examen major**, susținut înaintea unei comisii de specialiști menită să evalueze și să valideze, dacă este cazul, pregătirea din perioada celor trei ani universitari. Mediu academic prin excelență, Facultatea de Istorie își propune să formeze istorici. Oamenii pe care studenții îi întâlnesc în anii de Facultate și disciplinele pe care aceștia / profesorii le propun au menirea să îi formeze și să îi pregătească pentru a gândi autonom, critic, și de a fi capabili să discute analitic și sintetic o problemă din propriul domeniu de cunoaștere. Scopul primordial al Facultății nu este, cred, de a oferi o diplomă, Sau nu numai acesta. Cu atât mai puțin, nu este de a oferi cunoștințe pe care viitorii absolvenți să le reproducă mecanic în cariera lor („la catedră”). Facultatea nu poate fi (sau nu ar trebui să fie) redusă la stadiul de școală profesională, o instituție care să scoată „pe bandă rulantă” profesori pentru învățământul preuniversitar, gimnazial sau liceal. Iar studentul de la Facultatea de Istorie trebuie să știe că posibilitățile de inserție profesională ulterioare studiilor sunt mult mai numeroase decât meritoriul și vocaționalul spațiu educațional. Mă refer la institute de cercetare, la mass-media (presă, televiziune ș.a.), la instituții de comunicare etc. Însă

---

¹ Vezi mai ales lucrările lui Ilie Rad, de la Cluj, și pe cea a semiologului italian Umberto Eco.

punctarea acestor șanse reflectă adeseori, într-un strâns raport, propria investiție în domeniu.

Prin urmare, la sfârșitul celor trei ani de studiu, membrii corpului profesoral urmăresc capacitatea studentului / absolventului de a realiza o cercetare autonomă, de factură științifică, transpusă într-o **lucrare-teză (de licență)**, menită să certifice viitorul istoric (specialist). Demersul respectiv dă măsura cercetătorului, a istoricului în devenire care este studentul. El materializează o dubla investiție intelectuală: a profesorilor (și mai cu seamă a profesorului coordonator) și a studenților înșiși.

În primul caz, este vorba de a oferi studentului acele instrumente de lucru, metode, bagaj conceptual și noțiuni, care o dată mobilizate de cel aflat în preajma absolvirii să fie capabile să-l ajute să realizeze un demers valoros. De a dezvolta acele capacități și abilități pe care, în mod obișnuit, le asociem muncii științifice (lectura critică a textelor, relectura surselor, conștiinciozitatea în urmărirea adevărului istoric etc.). Aspectului tehnic i se adaugă registrul emoțional: profesorii au datoria să trezească în studenții lor pasiunea pentru cunoașterea istorică și pentru cercetarea în domeniu.

Din perspectiva studenților, este momentul de verificare a propriilor capacități de cercetare și a abilității istorice. Reprezintă valorizarea Facultății și a parcursului educațional din perspectiva propriilor proiecte sociale.

B. Problemele ridicate

Temele pe care le propun se circumscriu cercetării istorice pragmatice pe care o presupunea realizarea unei lucrări de licență. Pe alocuri, pragmatismul ofertei este dublat de elemente de filosofia istoriei, care să facă comprehensibil demersul de cercetare în ansamblu (studenții s-au intersectat deja cu unele idei de această factură la alte discipline), precum și de perspective de cercetare care depășesc lucrarea de licență.

- 1. Ce este cunoașterea științifică în domeniul istoriei.**
- 2. Metodele cunoașterii științifice în domeniul istoriei.**
- 3. Lucrarea de cercetare. Alegerea subiectului și a problematicii.**

4. **Investigarea materialului. Categorii de surse. Ierarhii imposibile.**
5. **Redactarea lucrării de cercetare. Limbaj și text. Capitolele unei lucrări de licență. *Introducerea și Concluziile*. Despre relevanța *Anexelor*.**
6. **Aparatul critic și *Bibliografia*. Sistemele de trimiteri.**
7. **Evaluarea lucrării de cercetare. Susținerea publică a lucrării.**
8. **Deontologia istoricului în fața textului. Plagiatul.**

Bibliografie selectivă:

Chelcea, Septimiu, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol științific în domeniul științelor socio-umane*, București, comunicare.ro, 2003.

Eco, Umberto, *Cum se face o teză de licență. Discipline umaniste*, traducere de George Popescu, Iași, Polirom, 2006.

Gresle, François et alii, *Dicționar de științe umane. Antropologie / Sociologie*, traducere de Irina Negrea, București, Nemira, 2000.

Mucchieli, Alex (coord.), *Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale*, traducere de Veronica Suci, Iași, Polirom, 2003.

Rad, Ilie, *Cum se scrie un text științific. Discipline umaniste*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, Polirom, 2008.

Rădulescu, Mihaela Șt., *Metodologia cercetării științifice. Elaborarea lucrărilor de licență, masterat, doctorat*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2006.

Topolski, Jerzy, *Metodologia istoriei*, traducere de Aura Țapu, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987.

Veyne, Paul, *Cum se scrie istoria*, traducere Maria Carpov, București, Editura Meridiane, 1999.

Zemon Davis, Natalie, *Ficțiunea în documentele de arhivă. Istorisirile din cererile de grațiere și povestitorii lor în Franța secolului al XVI-lea*, traducere Diana Cotrău, București, Nemira, 2003.

C. Evaluarea

Performanțele studentului vor fi evaluate după cum urmează:

- Capacitatea de a prezenta o aplicație (10-12 p.), plecând de la un text propriu alcătuit în vederea realizării lucrării de cercetare (licență). În mod individual, fiecare student va susține respectivul subiect timp de 15-20 minute (maximum), încercând să ofere o perspectivă asupra rațiunii alcătuirii acelu text, care au fost sursele primare și secundare. Lucrarea va fi trimisă profesorului ca draft (în formă scrisă, la Secretariat, sau electronică, prin email) și discutată ulterior public. Discuția va
- De asemenea, studentul va fi evaluat în funcție de respectarea regulilor literare, gramaticale și cele privind redactarea specifică (acuratețea aparatului critic).

I. CE ESTE CUNOAȘTEREA ȘTIINȚIFICĂ ÎN DOMENIUL ISTORIEI

- 1. Ce este cunoașterea istorică.**
- 2. Cum este posibilă cunoașterea istorică.**

Cum este posibilă și mai ales ce este cunoașterea istorică ? Cum știm ceea ce știm despre trecut ? Cum ne raportăm la acest trecut ?

Sunt întrebări fundamentale care structurează domeniul numit *istorie*, ca reflectare conștientă și profesionistă asupra faptelor produse într-un orizont de timp. În mod evident, istoricul nu descrie exhaustiv trecutul, el nu poate realiza un inventar complet al faptelor sale; nu are posibilitatea unei cunoașteri integrale a acestui trecut. Accesul la ceea ce s-a întâmplat este posibil doar mediat prin **urmele** indivizilor (documente, mărturii). Noi nu posedăm decât reprezentări ale trecutului, de la care construim o narațiune proprie (adeseori ridicată la rang de *explicație*), pentru ca cititorul să-și poată reprezenta civilizația pe baza unor date presupuse drept „adevărate”. Contextul scriiturii și lecturii este oferit de cultura proprie sau de educație etc., pentru că istoriografia este consubstanțială cu istoria, iar un discurs construit atemporal, aistoric, este imposibil: istoricul se adresează, prin reconstituirea sa, unui anumit public, are anumite obiective în raport cu acesta, vrea adeseori să demonstreze ceva. În trecutul recent, s-a dovedit faptul că istoricul (și discursul istoric) nu este imun la „sirenele” politicului, iar demersul său poate sluji cauze diverse. Concepută ca oferind identitate unei comunități pe relația cu propria ei formare, structurând acea comunitate prin valorile și virtuțile pe care le vehiculează, trecutul și istoria au fost supuse controlului. Într-unul din romanele celebre ale secolului al XX-lea, 1984 al lui George Orwell, lozinca centrală cu privire la utopia pe care o trăiau oamenii lumii imaginate de autorul britanic (cu referire directă însă la spațiul totalitarismului de stânga, dar și de dreapta, cărora le-a fost contemporan) era că *Cine controlează trecutul, controlează viitorul*. Dincolo de relația de adevăr pe care o stabilește cu faptele petrecute, „cunoașterea” trecutului (și popularizarea acelui discurs) oferă legitimitate cuiva (individ, instituție, țară etc.).

Ecuția *reprezentare – dezinteresare – maximum de obiectivitate* trebuie însă să domine, deontologic, istoricul în propria întreprindere de reconstituire a trecutului. Totodată, este important să înțelegem că „istoria”, ca reflectare a trecutului, este pluralistă ca interpretare, acest trecut unic putând fi privit din diverse unghiuri, depinzând de subiectivitatea istoricului, de mediul în care el s-a format, de publicul cărui el se adresează. De aici însă și marea actualitate a acestei discipline academice. Istoricul se află în fața regândirii permanente a domeniului său de cunoaștere; el interoghează mereu trecutul, încercând să-și valideze răspunsurile prin metodă;

metoda de cercetare este cea care conferă credibilitatea discursului istoric, îl face valid pentru ceilalți. **Adevărul istoric este garantat prin metodă.**

Metoda - meta (scop), **odhos** (drum, cale): etimologic *un drum spre, cale către*, reprezintă finalmente drumul gândirii umane spre cunoaștere, spre adevăr; este acțiunea spre scop. În științele sociale se face deosebirea dintre metodă și *euristică* (disciplina care studiază căile inovației intelectuale, modalitățile creării și introducerii noului în știință). Istoria presupune o anumite epistemologie („știința despre știință”, modalitatea de a analiza posibilitatea, valoarea și limitele științei). În același timp, istoria nu este **știință** (nu are un domeniu de referință care să poată fi circumscris cu precizie, nu presupune legi, iar rezultatele nu pot fi supuse verificării)², raporturile pe care le stabilește cu știința fiind de natura metodei. **Cunoașterea științifică în domeniul istoriei este cunoașterea metodică**; rigoarea metodologică esențială pentru cunoaștere în general.

Istoria trimite la evenimente adevărate din trecut, în care actorul este omul. Dar esența și scopurile istoriei nu țin de prezența acestui personaj, ci de *optica aleasă* de cercetător: istoria este ceea ce este nu din pricina unei existențe a omului, ci fiindcă cel care scrie s-a hotărât pentru un anumit mod de a cunoaște. **Istoria este povestirea unor evenimente.** Un *eveniment* este o **diferență**. Istoricul nu vine cu o revelație (**istoria povestire de evenimente adevărate**), chiar dacă istoria este **cunoaștere mutilată** (întrucât câmpul istoriei este complet nedeterminat / ceea ce semnifică natura lacunară a istoriei). Ceea ce istoricii numesc eveniment nu este perceput în întregime, ci întotdeauna perceput incomplet și colateral, prin documente și mărturii. Istoria este povestire, ea nu redă viața, **ci este o narațiune despre viață**. În raport cu propriul domeniu de cunoaștere, trebuie să fim conștienți că în reflectarea trecutului **selectăm, simplificăm, organizăm și condensăm** o perioadă istorică într-un spațiu discursiv. În esență, istoria este cunoaștere prin documente (Paul Veyne). *Speculațiile sunt pentru istoric descoperirea unor limite*³.

A cunoaște științific trecutul înseamnă a organiza, a controla și a urma metode riguroase.

---

² Vezi cursul de *Curențe și orientări în istoriografia actuală*.

³ Rândurile de mai sus reprezintă reflecții inspirate de lucrarea lui Paul Veyne, *Cum se scrie istoria*, traducere din limba franceză de Maria Carpov, București, Editura Meridiane, 1999.

Elementele științificității istoriei (ca demers de cunoaștere) sunt date de *validitatea ideilor exprimate*, în sensul conformității lor cu cerințele rațiunii și a faptului că nu depind de consimțământul social sau de audiență) și *obiectivitatea* cercetătorului, care implică faptul că obiectul istoric este tratat în mod independent de subiect, prin realitatea sa intrinsecă: obiectul trebuie cunoscut așa cum este, nu așa cum s-ar dori să fie cercetătorul, chiar dacă fiecare din noi poartă în sine o anumită concepție despre lume. Trebuie să fim conștienți că prejudecățile noastre ne afectează cercetarea. Periculoase sunt prejudecățile inconștiente.

După Mihaela Șt. Rădulescu⁴, **spiritul științific** se caracterizează prin:

- *Dragostea de adevăr.*
- *Curiozitatea intelectuală.*
- *Spiritul critic.*
- *Repudierea oricărei autorități extraștiințifice*, politice sau religioase; libertatea de a cerceta este esențială pentru rezultatele și concluziile cercetării; în același timp, istoricul nu trebuie să refuze autoritatea moralei, ci doar a celei de tipul *magister dixit*.
- *Dezinteresarea*: adevărul și gloria
- *Probitatea intelectuală*: evitarea mistificării și a imposturii, în slujirea necondiționată a adevărului; disciplina istoricului este esențială, în cultul intransigent al probei și în refuzul fraudei.

II. METODELE CUNOAȘTERII ȘTIINȚIFICE

1. Metoda inductivă

2. Metoda deductivă

3. Analogia

În cele ce urmează, nu voi realiza o abordare exhaustivă a acestor metode. Există lucrări, dicționare s.a.⁵, orientate spre definirea și explicarea metodelor din

---

⁴ *Metodologia cercetării științifice. Elaborarea lucrărilor de licență, masterat, doctorat*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2006.

științele sociale. Îmi propun mai curând, trecerea lor în revistă, cu comentarii minime, care să releve marile categorii de metode ale cunoașterii științifice. Aceste tipuri de cunoaștere au stat și stau la baza dezvoltării mijloacelor specifice fiecărui domeniu particular din științele sociale (istorie, sociologie, psihologie, literatură etc.).

1. Metoda inductivă

Legată mai ales de cunoașterea în domeniul științelor exacte. Mai este definită, din acest motiv, și drept *metoda experimentală*, întrucât se bazează pe experiment și pe repetiție. Ideea fundamentală este că toate cunoștințele științifice își au originea în fapte observabile. Inițial, metoda de cunoaștere a reprezentat o eliberare de dogmele teologice. Inducția era văzută ca *generalizare din experiență*, ca formulă de a trage o consecință din câteva cazuri particulare în care un fenomen este observat. Finalmente, inducția poate fi reprezentată ca raționament care pornește de la observarea unui fapt și trage din el o regulă generală. Prin inducție se extrapolează experiența trecută la experiența viitoare.

Din perspectiva istoricilor, *inducția* ca metodă apare drept totalizantă, incompletă sau amplificatoare. Limitele inducției sunt legate de imposibilitatea de a extrapola de la unii la toți și de valoarea predictivă pe care o introduce această metodă, precum și: lipsa de certitudine practică. Oamenii acționează aproape întotdeauna raționând inductiv. Dar plecând de la constatarea faptului că lucrurile s-au petrecut cu regularitate într-un mod determinat în trecut, este o greșeală a cercetării să aștepti ca ele să se petreacă la fel și în viitor; această așteptare nu este bazată pe necesitate și pe certitudine.

2. Metoda deductivă (sau ipotetico-deductivă)

Presupune pre existența unor construcții inductive; în timp ce inducția pornește de la fapte și ajunge să formuleze concepte, legi și teorii, *deducția* pornește de la teorii, principii, legi ori de la postulate sau ipoteze din care, cu ajutorul unor reguli, construiește enunțuri noi, pe care apoi le confruntă, pentru verificare, cu faptele.

---

⁵ Vezi Alex Mucchieli (coord.), *Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale*, traducere de Veronica Suci, Iași, Polirom, 2003.

Din unul sau mai multe *enunțuri* anterioare, *antecedente* sau *premise*, se extrage un alt enunț sau o *concluzie*, care decurge în mod logic.

Pentru istorici, limitele deducției sunt legate de imposibilitatea de a produce noutate în cunoaștere. Caracteristica esențială a deducției este rigoarea logică cu care concluziile sunt derivate din premise, presupuse a fi sigure. Certitudinea concluziei silogismului nu este de ordin factual, material, ci de ordin logic, formal, bazat pe adevărul premiselor.

3. Metoda analogică

Metoda analogică se bazează pe comparația / pe asemănare ca argument științific. Rezultatele privesc cunoașteri particulare (a unor fapte, evenimente ș.a.) sau generale (societăți), fără să poată face trimiteri de la particular la general (metoda *inducției*) sau de la general la particular (metoda *deducției*). Concluziile pot fi însă incerte, deși probabile.

III. LUCRAREA DE CERCETARE. ALEGEREA SUBIECTULUI ȘI A PROBLEMATICII

Așa cum am încercat să explic, pe urmele lui Paul Veyne, în prima parte a acestui curs, orice cercetare istorică se înscrie într-un context intelectual și socio-cultural definit. Depindem de condițiile formatoare și de faptul că există o teorie fundal care conferă semnificație conceptelor utilizate pentru cercetare. Stabilirea referențialului teoretic al cercetării istorice în ansamblu și reflecția asupra unei teme date conduc la formularea unei probleme de plecare pentru cercetare și a ipotezei de soluționare a ei. A realiza o lucrare de cercetare înseamnă (după Umberto Eco⁶):

1. a identifica o temă precisă.
2. a strânge documente despre acea temă.
3. a ordona aceste documente.
4. a reexamina subiectul în lumina textelor adunate.

---

⁶ *Cum se face o teză de licență. Discipline umaniste*, traducere de George Popescu, Iași, Polirom, 2006.

5. a da o formă unitară tuturor reflecțiilor precedente; a face astfel încât cine citește să înțeleagă ceea ce s-a spus și să poată să găsească aceleași surse spre a relua subiectul pe cont propriu.

A realiza o cercetare (o teză) este o experiență formatoare, prin aceea că te înveță să-ți pui ordine în propriile idei și să aranjezi datele astfel încât, metodic, să construiești un obiect care, în principiu, să folosească și altora. Practic, nu interesează atât de mult subiectul tezei, cât experiența de lucru pe care o presupune și care poate fi folositoare ulterior. Cu alte cuvinte, metoda interesează.

După Umberto Eco, lucrările (tezele) de cercetare sunt de două tipuri: de **compilație** și de **cercetare**, propriu-zisă.

a. Teza de compilație: este cea în care studentul demonstrează că are, în mod critic, o perspectivă asupra literaturii de specialitate existente, adică a scrierilor publicate referitoare la subiect. El trebuie să fie capabil să o expună clar, să aibă o viziune de ansamblu inteligentă, utilă din punct de vedere informativ pentru cei care, chiar istorici profesioniști, nu s-au aplecat asupra subiectului. Un exemplu de teză de compilație este *Actul de la 23 august 1944*. Deși devalorizată, teza de compilație poate fi o dovadă de maturitate pentru un cercetător în formare, care înainte de a începe să studieze cu adevărat, își clarifică anumite idei, documentându-se serios.

b. Teza de cercetare, propriu-zisă: presupune utilizarea unor surse primare, documentare sau de alt ordin (arheologic, epigrafic, demografic), în scopul de a spori cunoașterea în domeniul istoric.

Alegerea între teza de cercetare și teza de compilație trebuie să fie legată de capacitatea de muncă a candidatului. Profesorul coordonator are din acest motiv un mare rol, prin cunoașterea anterioară a studentului de la cursuri și seminarii. Același Umberto Eco afirmă că sunt mai multe reguli pentru **alegerea temei**:

- să răspundă intereselor candidatului (legate de tipul de examene date până atunci, de lecturi, de cunoașterea sa politică, culturală, religioasă sau de specialitate).
- sursele la care recurge candidatul să fie ușor de procurat și accesibile cultural (sub raportul cunoașterii în domeniu, să fie accesibile lingvistic etc.)

- tabloul metodologic al cercetării să fie facil experienței candidatului (să nu presupună o metodă cu care studentul nu este familiarizat).
- să cunoască / aleagă profesorul cel mai potrivit pentru a realiza coordonarea, care să aibă preocupări metodologice sau cercetări în direcția temei, care să-i poată oferi sugestiile bibliografice și de metodă cele mai bune și care să-i poată urmări în mod real evoluția cercetării.

Este de dorit ca subiectul să fie astfel ales liber de către student / autor, sub rezerva acceptării lui ulterioare de către profesorul coordonator. Subiectul unei lucrări trebuie să-l motiveze pe student în cercetare, să-l pasioneze. El urmează, de altfel, să „conviețuiască” cu subiectul un timp îndelungat. Este de evitat practica încredințării unui subiect de către profesorul îndrumător și acceptarea lui mecanică de către student; finalmente, studentul poate arăta dezinteres și poate bănui un interes al profesorului în dezvoltarea unei direcții de cercetare. Subiectul trebuie negociat cu profesorul, acesta din urmă putând propune o problematică și mai puțin un subiect.

La nivel universitar (lucrări de licență), în condițiile formării în spațiul cercetării academice, studentul trebuie să-și reprime (și profesorul trebuie să respingă) dorința de a aborda subiecte foarte mari ca întindere și probleme de rezolvat. De exemplu, teze precum *Problema modernizării în România interbelică* sau *Formele propagandei sub regimul Gheorghiu-Dej* abordează o multitudine de fapte și probleme de cercetare diferite (de factură metodologică sau de cunoaștere) și pot fi dificile pentru cercetători consacrați. Numai adnotarea bibliografiei este, în sine, un efort major, iar lucrarea finală poate să reprezinte mai curând o înșiruire de divagații asupra subiectului. Chiar dacă este incitantă o analiză de ansamblu (sub raportul cunoașterii întregului și a ambițiilor proprii), o temă precisă mai puțin cunoscută din punct de vedere istoriografic, bine documentată, poate oferi avantaje certe de recunoaștere a propriilor capacități. Un subiect de cercetare bun trebuie să fie delimitat cât mai riguros spațial sau temporal (exemplu *Alegerile din 1937 și implicațiile lor asupra regimului politic din România interbelică*); de asemenea, este de dorit ca el să specifice domeniul conceptual căruia se circumscrie (politic, economic, social). Menționarea de la început a unghiului de analiză are rolul de a

defini cercetarea (exemplu *Integrarea Transilvaniei în România* ca subiect trebuie să conțină precizarea perspectivei: integrarea politică ș.a.). **Subiectul unei cercetări nu trebuie să fie nici prea vast, nici prea îngust, ci raportat la posibilitățile concrete de realizare a cercetării** (gradul de dificultate a temei, timpul avut la dispoziție, posibilitățile subiective și obiective ale cercetătorului, documentele trebuie să fie disponibile și ușor de consultat).

IV. CERCETAREA MATERIALULUI. CATEGORIILE DE SURSE. IERARHII IMPOSIBILE

După clarificarea ideii de temă, după ce am stabilit domeniul de cercetare al temei (teză de istorie politică, socială, economică, de istoria ideilor), după ce subiectul a fost conturat și relativ bine circumscris), *elaborarea unei lucrări de cercetare* presupune cercetarea în sine. Este un fapt meticulos, care ridică problema: cum cercetăm ? Cum aflăm ceea ce va constitui cunoaștere ?

În faza constituirii subiectului (în stabilirea unei teme pe care urmează să o cercetăm), studentul lecturează o serie de lucrări generale (care alcătuiesc *Bibliografia inițială*) care au tangență cu obiectul cercetării și, de asemenea, identifică o serie de surse documentare. Este o *lectură rapidă* (de survol, în diagonală), cu rol **exploratoriu, de căutare și de identificare a surselor**. A merge la bibliotecă pentru a face *bibliografia inițială* reprezintă o capacitate a cercetătorului. Trebuie să utilizăm și *bibliografii încrucișate*, cu autori care tratează același subiect.

O lucrare de cercetare pleacă de aceste surse documentare reperate în momentul în care doar gândeam posibilitatea subiectului.

a. Sursele. Aceste surse nu trebuie citite în întregime la început (cu rigoare și acribie), cât mai ales cunoscute în ansamblu, evaluate și ierarhizate după importanța pe care o au pentru subiectul ales și pentru ideea lui directoare. Este o *lectură globală* și nu una *analitică* a surselor.

Sursele (ca formă de documente pe care construim lucrarea de cercetare) sunt de două tipuri: primare și secundare.

- **Documente primare:** cărți, reviste, periodice ș.a. care oferă o perspectivă directă asupra subiectului
- **Documentele secundare:** sunt acele lucrări care tratează în sine sau colateral subiectul / dar presupun interferența unui alt istoric (autor).

Exemplul 1: obiectul de cercetat este reprezentat de Gândirea economică a unui Vintilă Brătianu. Sursele sunt categorisite în surse **primare** (*scrierile autorului respectiv*, care ne oferă o perspectivă directă, nemediată istoriografic, asupra gândirii economice a omului politic liberal) și **secundare sau literatura critică** (*lucrările despre autorul respectiv, Vintilă Brătianu, în cazul de față*). Dacă **subiectul cercetării** ar fi reprezentat de *sursele gândirii economice a lui Vintilă Brătianu*, sursele primare ar fi cărțile sau scrierile din care s-a inspirat autorul. Dar dacă definim istoriografic subiectul cercetării sub forma *Reflectarea gândirii economice a lui Vintilă Brătianu* (într-o anumită perioadă), sursele primare sunt lucrările actuale / exegeza asupra lui Vintilă Brătianu. Scrierile proprii ale lui Vintilă Brătianu trebuie însă citite, ca formă de cunoaștere și recunoaștere proprie.

Exemplul 2: Cultul lui Ceaușescu: sursele de primă mână sunt reprezentate de documentele de arhivă care tratează cultul lui Ceaușescu, în diferitele sale ipostaze, de memoriile celor care au trăit fenomenul, de discursul public din ziare etc., dar și de manifestările publice în sine, ca formulă de propagare a imaginii *conducătorului*, de Cântarea României; fapt care semnifică multiplicarea surselor spre autovizual; sursele secundare sunt cele legate de interpretarea fenomenului, de stabilirea diferitelor semnificații ce pot fi condate.

Trebuie făcută distincția dintre **surse** și **literatura critică** (care sunt, cel mai adesea, surse de mână a doua) Este foarte important ca un cercetător (sau un student care aspiră la acest statut prin intermediul lucrării de licență) **să-și construiască propria interpretare a surselor și nu discute mai mult interpretările altui autor asupra subiectului**. Este un aspect esențial din punctul de vedere al deontologiei profesionale, dar și din perspectiva cunoașterii: lectura directă / proprie a surselor conferă valoare lucrării de cercetare.

Decisivă pentru cercetarea în sine este definirea, circumscrierea, adevăratului obiect de cercetare al tezei de la început. Faptul reprezintă o bună identificare a importanței surselor și orientează cercetarea.

Un subiect este valabil / și este acceptat astfel de profesorul coordonator dacă **posibilitatea cercetătorului de a accede la sursele primare** este facilă, plecând de la cunoașterea locului unde pot fi găsite, gradul de accesibilitate (sub raportul cunoașterii metodologiei lecturii, al limbii în care sunt scrise ș.a.). Localizarea sursei (biblioteca, arhiva, persoana care o deține, pentru a fi regăsită) este importantă în activitatea de cercetare. Există nenumărate **imprudențe**, pe care le comit mai ales studenții, prin faptul că nu realizează o bună cunoaștere anterioară a surselor. Alegerea unui subiect de istorie universală impune definirea clară a cercetării din perspectiva surselor.

Exemplu: subiectul de cercetare este *Marile purgii / procese politice de la Moscova (1935-1938)*. Sursele primare se găsesc cel mai adesea la Moscova, nu știi dacă accesul îți este permis; mai mult, ele sunt scrise în limba rusă. Același lucru poate fi gândit și pentru literatura critică. Întotdeauna trebuie să ne întrebăm cum ajungem în posesia surselor primare, cele care dau valoare cercetării

Atunci când se lucrează asupra unei **cărți / sau a unui autor**, o sursă de prima mână este o ediție originală sau o ediție critică a operei în discuție. Trebuie cunoscută astfel limba în care a fost scrisă lucrarea / în care s-a exprimat respectivul autor. **O traducere nu este o sursă**, după cum **o antologie de texte nu poate fi considerată o sursă**.

Dacă subiectul de cercetare este reprezentat de *Discursurile parlamentarea ale lui P.P. Carp*, sursele primare sunt „Monitorul Oficial”, Dezbaterile Adunării Deputaților (D.A.D.) și nu alocuțiunile publicate în „Timpul” sau antologia discursurilor omului politic conservator. Nimeni nu poate garanta că redactorul / cel care a reunit discursurile nu a tăiat din text sau nu a comis erori.

A !!!

În limitele fixate de obiectul cercetării, sursele trebuie să fie de prima mână. Nu trebuie să analizăm subiectul prin spusele altcuiva. În același timp,

trebuie să evităm să utilizăm sursele secundare, prefăcându-ne că am văzut pe cele primare.

b. planul provizoriu. Parcurgerea surselor, inventarierea lor, precum și lectura lucrărilor de sinteză permite studentului întocmirea unui **plan provizoriu** detaliat, care să includă subdiviziuni. Acest plan trebuie supus atenției profesorului coordonator (în cazul lucrării de licență), deoarece el **ghidează cercetarea** pe care studentul o realizează. El conține *ipoteze de cercetare*, *linii de analiză*, impune termene, forme de analiză etc. Finalmente, acest plan provizoriu reprezintă o discuție pe care studentul / cercetătorul este capabil să o poarte cu privire la subiect, plecând de la osatura cercetării.

Refuzul planului de cercetare este contraproductivă (plecând, așa cum spune Umberto Eco, de la **denunțarea unui „mit al planului”**). Trebuie să avem o anumită onestitate în raport cu propria noastră cercetare, întrucât cu toții trăim într-un plan în momentul în care avem un scop. În cazul unei lucrări de cercetare, el nu este planul final, sau nu în mod obligatoriu, ci mai curând un *plan de redactare*. Pe parcurs, în discuția surselor și a ipotezelor, acest plan poate suferi modificări.

c. realizarea obiectivelor cercetării, prin lectura intensivă a surselor și a lucrărilor din Bibliografia inițială.

Activitatea din timpul Facultății și, mai ales, realizarea *lucrărilor de seminar* au avut rolul de a-l face pe student să stăpânească tehnicile și metode de lectură, prin care el devine dintr-un cititor pasionat un lector avizat și chiar specializat. Cercetarea presupune o **lectură intensivă și activă**: textul de specialitate, care ne clarifică subiectul, trebuie interogat (citit cu o **serie de întrebări** în minte) și finalmente asimilat. Este momentul în care întocmim **fișele de lectură**, care conțin ideile textului citit (redate în propriile cuvinte); citatele se pun întotdeauna între ghilimele. Este de dorit **adnotarea** textelor, punerea în paralel a informațiilor sau ideilor.

Este etapa de **acumularea materialului de construcție a lucrării**: studierea atentă, aprofundată a surselor și marcarea / stocarea a elementelor folositoare.

Preluarea informației trebuie să țină cont de *adresa bibliografică a sursei* (autor-i, titlul și subtitluri, numărul volumului, locul editării, editura și anul apariției, ediția / unde este cazul, numărul de pagini)⁷. Este o obligație deontologică și care îl evidențiază pe un cercetător onest notarea sistematică și completă a sursei unei informații.

Citarea bibliografică trebuie să folosească numele întreg al autorului (așa cum apare el pe pagina de gardă, evidențierea titlului prin italice sau ghilimele, locul unde a fost publicată o carte, dar și de către cine (fapt mai puțin pentru cărțile vechi, unde este suficient menționarea orașului și anul apariției (exemplu București, 1688), editorul cărții fiind important mai ales pentru cei care abordează istoria culturii. Orașul se citează întotdeauna în limba originală (de exemplu pentru o carte apărută la Londra, în limba engleză, la o editură engleză, vom scrie London, nu Londra). Lipsa editurii poate fi o excepție la enciclopedii, din motive de spațiu. Titlul unui articol trebuie evidențiat diferit în raport cu titlul unei cărți (citarea revistei cu ghilimele ș.a.)⁸.

A !!!

- Lectura presupune *revenirea asupra unor surse: nu există identitate între două lecturi*. Nu există lectură, ci relectură.
- Nu trebuie să vă *suprainformați* în raport cu un subiect, deoarece apare riscul imposibilității stăpânirii fișelor. *Selecția surselor* este esențială, criteriul fiind subiectul și ideile directoare ale lucrării.

V. REDACTAREA LUCRĂRII. LIMBAJ ȘI TEXT. CAPITOLELE UNEI LUCRĂRI DE LICENȚĂ. INTRODUCEREA ȘI CONCLUZIILE. DESPRE RELEVANȚA ANEXELOR

- **Speciile textului științific**
- **Pregătirea redactării: Etapa de reflecție și Planul de redactare**

⁷ În fișe tematice, se trec doar numele autorului, anul apariției, pagina.

⁸ Aceste aspecte, legate de citarea corectă, vor face obiectul unui paragraf separat.

- **Categoriile textului: *Introducerea, Concluziile și Anexele.***

Speciile textului științific

Textul științific are mai multe forme în funcție de forma cercetării, de scopul său (finalitatea cercetării), de maniera de abordare a subiectului etc. În mare măsură, el se încadrează unei din categoriile de mai jos:

- a. Nota**
- b. Recenzia**
- c. Referatul**
- d. Articolul**
- e. Studiul**
- f. Prolegomena**
- g. Tratatul**
- h. Compendiul**
- i. Manualul**
- j. Eseul**
- k. Comunicarea științifică**
- l. Prelegerea**
- m. Teza de doctorat**
- n. Teza de licență**
- o. Lucrarea de grad**

2. Pregătirea redactării

Documentarea reprezintă o etapă esențială a cercetării. Este un moment al descoperirii informațiilor despre subiect, al freneziei ideilor care fac obiectul cercetării familiar și al meticulozității, al realizării fișelor de lucru și de idei, fără de care cercetarea va avea întotdeauna de suferit.

Este de dorit să evităm redactarea în timpul documentării. În momentul în care considerăm informațiile și ideile adunate suficiente, încât subiectul cercetării pare cunoscut, trebuie să existe o **etapă de reflecție asupra cercetării**. Este ceea ce Umberto Eco numește *metafora plantei*, un moment de gestație intelectuală. Cauza

unei lucrări / teze proaste este dată, adeseori, de absența acestei perioade de reflecție, perioadă în care cercetătorul să se întrebe cum să prezinte mai bine lucrurile, cum să le facă mai inteligibile pentru ceilalți (cititori), care să fie tonul, care să fie elementele de impact și nivelul concluziilor. El trebuie, de asemenea, să realizeze un **plan de redactare**, mai riguros decât planul provizoriu, în care să gândească succesiunea logică de părți, capitole și subcapitole, cu indicarea ideilor majore, a argumentelor care urmează să fie tratate și susținute. Chiar dacă planul poate suferi remanieri, ideea directoare care se va constitui în axa de analiză a lucrării trebuie să fie clară.

3. Scriitura

A scrie un text științific nu este o simplă tehnică. Scrisul este un „instrument de obiectivare”, modul cel mai util în care gândirea noastră asupra unui subiect / obiect de cercetare poate fi receptată și poate produce cunoaștere și reflecție.

Prevalent oral, scrisul cel mai adesea absent în învățământul superior românesc. Referatul a devenit o specie compromisă, prin „compilații” lipsite de orizont (adesea plasate în registrul furtului de text). Examenele scrise sunt plasate artificial în zona „cunoașterii obiective”, răspunsurile solicitate studenților luând forma alegerii dintre mai multe variante sau a complementului simplu/compus, de parcă Universitatea ar avea drept scop pregătirea studenților pentru școala de șoferi, nu pentru a produce gândire critică și cunoaștere. Scrisul și-a pierdut din dimensiunea lui formativă, în sensul că disciplinează gândirea, ne face să plasăm argumentele și producem răspunsuri, dar și din cea comunicativă. Realizarea unui text coerent presupune *scriere, lectură* („a ști să-ți citești ceea ce ai scris”), *rescriere, relectură*, pentru ca, în final, să ajungi la un text demn de a fi prezentat altcuiva / cititor. Scrisul nu este un mijloc de reproducere a ideilor (un scop în sine), ci un mijloc de producere. Finalmente, presupune responsabilitate. Lipsa exercițiilor de a scrie ascunde scăderea preocupărilor privind cercetarea din spațiul universitar.

Stilul științific se caracterizează prin fraze scurte, al căror sens să poată fi permanent ținut sub control. Este precis, sobru, neutru, cu minimum de adjective, lipsit de prețiozitate. Mai întâi claritatea, concizia și apoi celelalte calități de stil. De

asemenea, textul științific trebuie să evite dogmatismul, din cadrul lui absentând judecățile de valoare și concluziile „definitive”.

Scrișul științific se remarcă și prin *respectarea normelor de redactare*, fie că aceste norme sunt constrângeri / convenții de ordin gramatical, literar sau tehnic

Trebuie să stabilești de la început ***cui te adresezi***. Forma expozitivă, nivelul intern de redactare, este o manieră de adaptare a discursului la capacitatea de receptare a cititorului. O teză de licență se adresează numai fortuit numai conducătorului științific. Studentul trebuie să spera că va putea fi citită și de altcineva.

În redactarea unei cercetări proprii, sunt câteva reguli care trebuie evitate:

- Nu se utilizează frazele lungi, literare. De asemenea, trebuie să reveniți asupra frazelor, scrierea la prima mână nefiind tocmai o caracteristică a istoricilor.
- Nu este absolut obligatoriu să începeți cu primul capitol
- Trebuie să alegeți între tonul foarte oficial (specific istoriografiei franceze), *Noi majestatis* (de exemplu, în acest capitol, *propunem să discutăm ...*) și stilul anglo-saxon, bazat pe *personalizare* (în acest capitol, *propun să discut...*).
- Nu trebuie să abuzați de **citat**. Utilizarea în exces a fragmentelor dintr-un alt autor anulează din propria contribuție. În același timp, trebuie să fim atenți la **parafrază**, forma pe care o ia un text atunci când „uităm” să menționăm autorul, nu folosim ghilimelele și lăsăm astfel impresia că un text, o idee ne aparțin. Putem utiliza parafraza onestă, prin afirmații de tipul: „problema a fost tratată de ...; el (autorul) afirmă că...”.

Citatul este de două tipuri:

- a. se citează un text asupra căruia ne oprim din punct de vedere interpretativ
- b. se citează un text în susținerea propriei interpretări

În *Cum se face o teză de licență*, Umberto Eco propune zece reguli pentru citare unui fragment din alt autor:

- Fragmentele-obiect de analiză să aibă o mărime rezonabilă (nu mai mare de jumătate de pagină).
- Textele din literatura critică sunt citate numai când autoritatea lor se coroborează ori confirmă afirmația noastră (lucruri importante spuse)
- Citatul presupune să se împărtășească ideea autorului citat, exceptând cazul când fragmentul este precedat și urmat de expresii critice.
- Din orice citat trebuie să reiasă limpede autorul și sursa tipărită sub formă de manuscris (notă, publicarea între paranteze).
- Citarea surselor primare se face referindu-se numai la ediția critică sau la ediția cea mai acreditată.
- Atunci când se studiază un autor străin, citatele trebuie să fie în limba originală.
- Trimiterea la autor și operă trebuie să fie clară.
- Atunci când un citat nu depășește 2-3 rânduri se poate introduce în cadrul unui paragraf, între ghilimele; când citatul este mai lung, el trebuie retras cu un spațiu înăuntrul paginii pentru evidențiere.
- Citatele trebuie să fie fidele, transcrise așa cum sunt; nu trebuie eliminate părți din text, fără a marca acest lucru; interpolările noastre (clarificări, comentarii etc.) se pun între paranteze pătrate sau unghiulare.
- A cita este la fel cum ai depune mărturie într-un proces / credibilitatea, referința trebuie să fie exactă și punctuală, să poată fi verificată de oricine

4. Introducerea

Este formal partea cea mai subiectivă, întrucât conține perspectiva autorului asupra cercetării. Introducerea trebuie însă să fie în relație directă cu subiectul. Ea nu trebuie să impiezeze asupra subiectului și, adeseori, este făcută după ce tema a fost dezvoltată (chiar după ce concluziile au fost scrise) întrucât metodologia cercetării se precizează pe parcurs. Scopul ei este de a pregăti cititorul în vederea lecturii, prin faptul că îi definești *termenii* / *categoriile-cheie* ale propriei cercetării, îi descrii obiectivele de cercetare și îi oferi, astfel, un orizont de așteptare cu privire la subiect.

Pentru a sintetiza, am să structurez, în continuare, ce menționează în general un capitol introductiv:

- motivația alegerii temei respective (chiar foarte subiectivă).
- importanța și actualitatea problemei cercetate.
- domeniul de referință al temei, cu stadiul la care a ajuns cercetarea în domeniul respectiv.
- ce propun ca subiect și rațiunile structurării materialului pe capitole
- este de dorit o prezentare critică / adnotată a bibliografiei cu privire la subiect.
- metodele principale de cercetare pe care le-am utilizat în cercetare
- eventualele dificultăți (de informare, de documentare etc.).
- clarificările terminologice / sensul pe care îl atribuim unor cuvinte
- perspectivele pe care le cuprinde cercetarea în cauză.

5. Concluziile / Încheierea

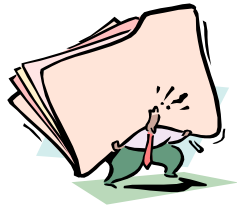
Reprezintă partea finală a unei lucrări de cercetare, în care autorul încearcă să sintetizeze ideile majore la care a ajuns în urma demersului, cu scopul de a le fixa în memoria cititorului. Se face un raport între obiective inițiale ale cercetării și rezultate, după cum pot fi detaliate perspectivele pe care le are lucrarea.

6. Anexele

Elaborarea cărții se sprijină adeseori pe un material documentar sau ilustrativ abundent, a cărui încadrare în text ar îngreuna lectura. Inconvenientul este înlăturat prin alcătuirea unui capitol format din anexe: tabele, grafice, hărți, documente în facsimil, fotografii etc. la care s-au făcut trimiteri în text.

Anexele nu sunt obligatorii. Ele trebuie să conțină documente relevante, care să ajute în mod efectiv textul.

Întotdeauna *Anexele* trebuie numerotate (*Anexa 1, Anexa 2, documentul 1 din Anexa 1* etc.) și trebuie să existe un sumar al *Anexelor*, plasat la începutul capitolului.

Temă de control: definiți fiecare din speciile textului științific

VI. APARATUL CRITIC ȘI BIBLIOGRAFIA. SISTEMELE DE TRIMITERI

Aparatul critic (notele de subsol) și modul în care este alcătuită *Bibliografia* (trimiterile bibliografice) sunt semne distinctive ale competenței științifice, denotă de altfel stilul științific. Totodată, ele constituie o recunoaștere onestă a cercetărilor anterioare asupra subiectului, chiar dacă raportarea la acestea este făcută pe un ton polemic. În limbaj neacademic, aparatul critic și Bibliografia reprezintă „bucătăria” oricărei lucrări.

Aparatul critic (notele de subsol)

Există o întreagă discuție cu privire la trimiterile / referințele bibliografice, care se pot găsi în subsolul paginii (*notă de subsol* sau *footnotes*) sau la finalul capitolului sau al cărții (*note de final* sau *endnotes*). În general, se consideră un număr mare de note este o dovadă de erudiție. În același timp, ele pot fi o tentativă facilă de a impresiona cititorul cu propria ta cunoaștere, pentru a conferi un ton important propriei lucrări („a arunca praf în ochi”) prin informații neesențiale (poate chiar plagiate din literatura critică examinată). Notele nu trebuie să fie foarte lungi (indiferent dacă se găsesc la subsolul paginii sau la sfârșit de capitol ori lucrare), altminteri, se transformă într-un *Apendice* (o notă extinsă) care este plasat la sfârșitul lucrării.

Indiferent de tipul de text, orice notă trebuie să-și justifice existența. Nota este o referință bibliografică, iar lucrările citate trebuie să se regăsească în *Bibliografia finală*.

Notele au un rol bine precizat într-o lucrare de cercetare:

- folosesc la indicarea surselor citatelor; lectura paginii ar fi greoaie cu indicarea autorului în text.
- adăugă alte indicații bibliografice despre un subiect indicat în text.: „despre acest subiect, vezi și cartea...”.
- servesc pentru trimiteri interne și externe; trimite la o altă carte / capitol, subcapitol din lucrare; dar poate să însemne și cf. („confruntă”) în care să ținem cont de faptul că cineva ar putea să nu fie de acord (ideea unei obiecții).
- folosesc la introducerea unui citat de întărire a ideii formulate în text, care în pagină ar fi deranjant.
- pot da amploare afirmațiilor pe care le-ai făcut în text; în același timp, este important să nu îngreunezi textul cu afirmații sau observații marginale în raport cu subiectul de cercetat.
- notele ajută prin traducerea unui citat care este esențial să fie dat într-o limbă străină / sau versiunea originală de control a unui citat (care din exigențe de fluiditate a textului era mai facil să fie dat în limba română în cadrul textului).
- se folosesc pentru a plăti *datorii*, dar nu formale, ci faptul că datorăm o idee sau o metodă unui autor sau unei lucrări anume; *exemplu*: „această reprezentare a puterii în comunism datorează mult lui Michel Foucault și lucrării lui *A supraveghe și a pedepsi. Nașterea închisorii*, cu perspectiva asupra puterii ca relație și nu ca obiect distinct” etc.

Sunt mai multe **capcane** cu privire la aparatul critic (la note):

- în general, nu se oferă referințe și surse pentru noțiuni de cunoaștere generală, cum ar fi „Regele Ferdinand a fost supranumit *Întregitorul* pentru că în timpul domniei lui s-a produs Unirea românilor de la 1918”; este o dovadă de naivitate
- nu trebuie să atribuim unui autor o idee pe care el o preia de la altcineva. Este o sursă de mână a doua, iar acel autor poate cita o lucrare din obiectivitate, fără să fi acceptat ideea preluată.

- pentru sursele la mâna a doua, corectitudinea științifică impune utilizarea *apud*.
- întotdeauna informații despre o lucrare / ediții critice, revizuri etc. trebuie să fie precise, cu indicarea autorului (la o ediție critică și cine este îngrijitorul de ediție), a titlului și subtitlului, dacă este o ediție revizuită (a câta), locul apariției, cine a editat-o, anul apariției, pagina unde am găsit informația.
- trebuie să fim atenție când menționăm un autor dintr-o sursă străină.
- dacă sunt mai mulți de trei autori, este recomandată menționarea pe foaia de titlu numai a primului autor, apoi formula *et alii* sau *et al* („și alții”); în bibliografia finală, se trec numele tuturor autorilor.
- menționarea editurii nu este opțională, ci un semn al rigorii de cercetare
- Când trimiterea se face la un volum colectiv, se precizează: autorul, numele studiului (cu ghilimele), *în*, numele coordonatorului (dacă acesta este menționat pe foaia de titlu), volumul (cu italice), locul, editura, anul și pagina.
- La reviste, studiul cu ghilimele, revista cu italice / anul de apariție (cu cifre romane), anul curent, nr., pagina.

Mai mult decât mențiunile anterioare, aparatul critic conține o serie de abrevieri (uzuale):

- *Cf.* (compară, confruntă): trimiterea se face la o lucrare unde a fost formulat un punct de vedere diferit de al celui care face trimiterea sau numai în parte asemănător.
- *op. cit.* (*opus citatum*, opera citată): indicații biografice complete numai la prima menționare / întâlnire cu o lucrare, apoi, doar numele autorului, *op. cit.*, p.; se scrie cu italice, întrucât suplinește titlul unei lucrări / dacă *op. cit.* se referă la un studiu într-un volum colectiv sau articol dintr-o revistă nu se mai utilizează prepoziția *în*, cu trimitere la volum și se menționează doar pagina.
- *Idem* (același autor), atunci când notele urmează una după alta.
- *Ibidem* (aceeași operă, în același loc), aceeași operă și același autor.

Alte prescurtări: *art.* (articolul) , *cap.* (capitolul), *col.* (coloana), *d.e.* (de exemplu), *sau d.ex.* (de exemplu), *ed.* (ediție, nu editura), *etc.*, *f.* (fila), *fasc.* (fascicula), *fig.* (figura), *infra* (mai jos, informația aflată în paginile ce urmează referirii directe), *loc. cit.* (*loco citato*, în locul citat), *lucr. cit.* (lucrarea citată), *nr.* (numărul), *p.* (pagina), *passim* (ici- acolo: informație risipită într-un număr mare de pagini), *supra* (mai sus: afirmații din propria lucrare anterioare trimiterii), *t.* (tom), *vol* (volumul).

Exemplu:

1. Ștefan Zeletin, *Neoliberalismul, în Burghezia română. Originea și rolul ei istoric (1925), Neoliberalismul. Studiu asupra istoriei și politicii burgheziei românești (1927)*, studiu introductiv și ediție alcătuită de Cristian Preda, note bio-bibliografice de C.D. Zeletin, București, Editura Nemira, 1997, p. 357-358.

2. Pentru aceste legi sau acte cu caracter legislativ vezi mai ales *Codul General al României. Colecția Hamangiu*, volumul VIII și următoarele, București, Editura Librăriei „Universala” Alcalay & Co.; Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guverne și guvernanți (1916 – 1938)*, București, Editura Silex, 1996. Vezi și Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)*, Editura Paideia, 1999 etc.

3. Ion Agrigoroaiei, *România interbelică*, vol. I, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2001, p. 143. Vezi și lucrările N. Clipa, Gh. Iacob, *Idei și fapte din istoria economică a României*, Bacău, Editura Plumb, 1994, p. 287-298; Gh. Iacob, *Economia României. Fapte. Legi. Idei*, Iași, Editura Axis, 1996. 9. 43-64 sau Toader Ionescu, *Istoria gândirii economice universale și românești*, Cluj-Napoca, Casa de editură S. C. “Sarmis” S.R.L., 1999, mai ales capitolul IV.

4. Nu o să insistăm în acest demers asupra identității discursului liberal și a celui istoriografic; asupra ultimului, vezi de exemplu, academicianul Gheorghe Platon care afirmă că „ideile liberale sa-u manifestat la toate nivelurile, au exprimat, au explicat și au justificat toate tendințele de modernizare, de înnoire”; mai mult, “istoria liberalismului românesc se confundă cu istoria României moderne”, că doctrina liberală a reprezentant „un liant de integrare a societății românești în cuprinsul celei europene” („Liberalismul românesc în secolul XIX: emergență, etape, forme de expresie”, în *Cultură și societate. Studii privitoare la trecutul românesc*, volum îngrijit de Al. Zub, București, Editura Științifică, 1991, p. 84, respectiv p. 95).

5. Ion Agrigoroaiei, *op. cit.*, p. 283.

6. *Ibidem*, p. 285.

7. Arhiva Națională Istorică Centrală (în continuare ANIC), fond Victor Slăvescu, ds. 212 / 1930, f. 45.

8. *Ibidem*, f. 49.

9. „Politica noastră”, în *Viitorul*, anul XXI, nr. 3564, 23 martie 1932, p. 3.

10. Ion Agrigoroaiei, *op. cit.*, p. 294.

A !!! Utilizarea internetului

Un document găsit pe internet se citează ca și când ar fi vorba de un articol publicat într-o revistă, cu menționarea site-ului, inclusiv a datei, când a fost găsit

documentul. În Occident, au apărut lucrări care reglementează citarea surselor luate de pe internet. Vezi <http://library.ubc.ca/hss/citelso.html>

Sistemele de trimiteri

Există mai multe modele de a face trimitere la o referință bibliografică.

a. Sistemul considerat „francez” (prezentat mai sus și dominant în spațiul istoriografic românesc).

b. Trimiterea numerică. Folosit în lingvistica rusă, cu plasarea imediat după citat, între paranteze rotunde, a unei cifre ce reprezintă autorul, titlul cărții. Lucrările citate primesc un număr, în funcție de ordinea stabilită de autor. Avantajul este că nu întrerupe ordinea și fluența lecturii; marele dezavantaj este că nu-i oferă cititorului nici o informație concretă și rapidă despre cartea citată, întrucât bibliografia finală nu poate fi redactată decât la finalul lucrării.

Exemplu: „Partidul Național Liberal a deținut un rol major în transformarea socială din România interbelică (1: 34)”

/ la Bibliografie, la nr. 1 găsesc cartea lui Gheorghe Cliveti, *Liberalismul românesc. Eseu istoriografic*, Iași, Editura Axis, 1998 (pagina fiind 34).

c. Trimiterile în text (Sistemul Harvard). Constă în menționarea la sfârșitul unui citat sau al unei parafraze a numelui autorului, a anului de apariție a lucrării și a paginii

Exemplu: „Partidul Național-Țărănesc a concurat cu succes Partidul Național Liberal aflat la guvernare” (Scurtu, 1991, 72)

/ la Bibliografie, găsesc Scurtu, Ioan, 1991, *Monarhia la români*, București, Editura Danubius (pagina fiind 72).

În cazul în care doi autori au același nume, prenumele devine esențial.

Dacă un autor este citat cu mai multe lucrări din același an, diferențierea se face cu ajutorul unei litere lipite de cifra care indică anul apariției lucrării (Scurtu, 1991a, p. 20).

Avantajul acestui sistem

- putem oricând interveni în text, cu o informație nouă, fără a bulversa restul notelor; în același timp.
- reprezintă o economie de spațiu tipografic în raport cu sistemul francez de citare, expus indirect, ca exemplu, mai sus (dacă un același autor este citat pe aceeași pagină, trebuie să punem *Ibidem* de mai multe ori, cu mai multe rânduri la subsol).
- sistemul este indispensabil atunci când se realizează trecerea în revistă a literaturii problemei: chestiunea a fost tratată de mai mulți autori, fiecare cu mai multe cărți: Scurtu 1994: 130-131; Al. Gh. Savu 2005: 121, Agrigoroaiei 2008: 161 și Iacob 1996: 234 etc. Punerea unei note pentru fiecare autor ar aglomera foarte mult pagina și împiedică adesea cititorul să-și reprezinte dezvoltarea temporală a subiectului.

Dezavantaje:

- Sistemul Harvard: presupune o bibliografie omogenă și specializată.
- Sistemul poate fi aplicat lucrărilor din ultimele 2 secole; într-un studiu despre filosofia antică citarea unei cărți a lui Platon cu anul apariției este inefficientă.
- Sistemul valabil atunci când folosim o bibliografie științifico-erudită. Nu poți scrie Preda, 1955, 6, atunci când te referi la *Moromeții*.
- Nu poți scrie sursele „nelivrești” (fonduri de arhivă, surse din periodice).
- Volumele colective, antologiile, apar după numele primului autor.
- Între an și pagină, americanii pun două puncte (:), fapt care contravine punctuației limbii române care solicită folosirea virgulei între entități diferite.

Bibliografia

Bibliografia este un instrument major de lucru. Bibliografia reprezintă partea finală a lucrării (o perspectivă de ansamblu) și trebuie să conțină informații complete asupra referințelor utilizate (se poate da chiar și traducerea românească a unei cărți citate într-o limbă străină; exemplu: Seton-Watson, Hugh, *Eastern Europe between the Wars. 1918-1941 (Europa de Est între cele două războaie mondiale. 1918-1941)*, Third Edition, Revised, Harper & Row Publishers, New-York, Evanston, and London, 1967). Este ceea

ce se numește *Bibliografie signalectică*, în care se prezintă fișa cărții respective, pe care am lecturat-o.

Exemplu:

N. Iorga, Idem, *Memorii*, vol. V (*Agonia regală și Regența*), Editura “Națională” S. Ciornei, București, 1935.

Idem, *România contemporană de la 1904 la 1930. Supt trei regi. Istorie a unei lupte pentru un ideal moral și național*, ediție îngrijită, note și comentarii de Valeriu Râpeanu și Sanda Râpeanu, studiu introductiv de Valeriu Râpeanu, București, Editura Pro, 1999.

Bibliografia poate fi însă adnotată, sub forma eseului bibliografic care să conțină o discuție asupra autorilor menționați și utilizați de noi în lucrare (*Bibliografia analitică*).

Exemplu (din Vlad Georgescu, *Istoria românilor. De la origini până în zilele noastre*, ediția a IV-a și notă asupra ediției de Stelian Neagoe, București, Editura Humanitas, 1995): cap. V: *De la România mare la democrația populară (1918-1947). Perioada 1918-1938*, p. 363).

„*Societatea*. Nu există încă nici o lucrare care să înlocuiască sinteza lui V. Madgearu, *Evoluția economiei românești după primul război mondial* (1940) sau studiile lui S. Manuilă, *Populația României* (1937) și *Structure de l' évolution de la population rurale* (1940). Volumele colective *La Roumanie agricole* (1929), *Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul, 1918-1928*, I-III (1929) și *La Roumanie. Guide économique* (1936) reprezintă o bogată sursă de informații pentru istoria social-economică a epocii.....”.

De asemenea, există mai multe tipuri de bibliografii, după gradul de incluziune a lucrărilor de specialitate:

- Bibliografie **generală** (ceea ce ar fi *Bibliography* în mediul anglo-saxon), în care se prezintă toate lucrările aferente temei cercetate, incluzându-se chiar și unele pe care, din diverse motive, nu le-am putut consulta; simpla lor menționare denotă faptul că știm de existența lor.

- Bibliografia **specială** (*References*) în care sunt trecute lucrările consultate efectiv, din care s-au preluat idei sau informații care au ajutat cercetarea întreprinsă.

Lucrarea de licență (și, în general, o cercetare academică), impune o **organizare specifică a repertoriului bibliografic**:

- Bibliografia este redactată în ordinea alfabetică a autorilor și în ordinea cronologică a lucrărilor lor (dacă sunt prezenți în *Bibliografie* cu mai multe lucrări), condiție absolut obligatorie în cazul în care, pentru redactarea notelor, folosim sistemul autor-dată (sistemul Harvard):

Exemple:

Stan, Constantin I., 2003, *Regele Ferdinand I „Întregitorul” (1914-1927)*, Editura Paideia, București. (în celălalt sistem, „francez”, Stan, Constantin I., *Regele Ferdinand I „Întregitorul” (1914-1927)*, Editura Paideia, București, 2003).

Scurtu, I., *Istoria Partidului Național-Țărănesc*, București, Editura Enciclopedică, 1994.

Idem, *Istoria României între anii 1919-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, București, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1996.

Idem (împreună cu Ion Mamina), *Guverne și guvernanți (1916 – 1938)*, București, Editura Silex, 1996.

- Ordinea topicelor este următoarea: ordinea alfabetică a numelui autorului, lucrarea, editura, locul apariției, anul.

Exemplu: Stan, Constantin I., *Regele Ferdinand I „Întregitorul” (1914-1927)*, Editura Paideia, București, 2003.

- Între nume și prenume s-a pus virgulă, pentru a arăta că ordinea firească este încălcată (prenume – nume în mod firesc, așa cum apare în referințele de subsol sau de final de capitol/lucrare): Stan, Constantin I. În *Bibliografie*, Constantin I. Stan în aparatul critic.

- Lucrare cu doi autori, primul respectă ordinea de mai sus, al doilea putând fi scris normal (prenume-nume); cei doi autori sunt separați prin punct și virgulă (;).

Exemplu:

Scurtu, Ioan; Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)*, București, Editura Paideia, 1999.

- Se trece în mod obligatoriu coordonatorul sau editorul unui volum

Exemplu:

Sugar, Peter F. (ed.), *Naționalismul est-european în secolul al XX-lea*, traducere de Radu Paraschivescu, București, Editura Curtea Veche, 2002 (s-a pus *ed.* de la *editor* în limba engleză; *eds.* în cazul în care sunt mai mulți autori care editează un volum).

- Se poate folosi Idem

Exemplu:

Scurtu, Ioan, *Ion I. C. Brătianu. Activitatea politică*, București, Editura Museion, 1992.

Idem, *Iuliu Maniu. Activitatea politică*, București, Editura Enciclopedică, 1995.

- Nu omiteți particulele de noblețe (exemplu: *Le Bon, Gustave*), dar omiteți titlurile universitare, militare (nu scrieți *prof. univ. dr. Gh. Iacob*).
- Când autorul nu apare pe copertă, locul său este luat în bibliografie de numele instituției care editează cartea.

Exemplu:

Partidul Național-Liberal, Comitetul Executiv Central, *Îndrumări date organizațiilor județene în vederea alcătuirii programului viitoareii activități a partidului. Decembrie 1929*, București, Imprimeriile „Independența”, 1929.

- Dacă o carte apare prin colaborarea a două edituri (caz întâlnit mai ales în cadrul consorțiilor editoriale occidentale), se trec amândouă.

Exemplu:

Hartz, Louis, *The Liberal Tradition in America. An Interpretation of American Political Thought Since Revolution*, Harvest / HBJ Book, Harcourt Brace Jovakovich Publishers, San Diego, New York, London, 1991 [1995 prima ediție].

- Editura se scrie dacă face parte din numele instituției (Editura Enciclopedică). Sunt și cazuri (editurile *Polirom*, *Humanitas*, *Institutul European* etc.) când, în ideea de brand, putem omite să trecem și editura.

Exemplu:

Miller, David (coord.), *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, introducere la ediția românească de Alan Ryan, traducere din engleză de Dragan Stoianovici, București, Humanitas, 2000.

- În *Bibliografie* trebuie să marcăm fiecare referință (cu asterics, cu linie de dialog, cu retragerea spre dreapta a rândului, prin scrierea cu majuscule a numelui autorilor, etc). Alegerea aparține fiecărui cercetător.

Exemplu:

O’Sullivan, Tim, John Hartley, Danny Saunders, Martin Montgomery, John Fiske, *Concepte fundamentale din științele comunicării și studiile culturale*, traducere de Monica Mitarcă, introducere de Mihai Coman, Iași, Editura Polirom, 2001.

Preda, Cristian, *Mic dicționa de gândire politică liberală*, prefață de Daniel Barbu, București, Editura Humanitas, 2004.

Predescu, Lucian, *Enciclopedia Cugetarea. Material românesc. Oameni și înfăptuiri*, ediție anastatică, București, Editura Saeculum I.O., Editura Vestala, 1999 [București, Editura Cugetarea – Georgescu Delafras, 1940 pentru prima ediție].

Ștefan-Scarlat, Laurențiu (coord.), *Dicționar de scrieri politice fundamentale*, București, Editura Humanitas, 2000.

O lucrare academică, împarte referințele în cadrul *Bibliografie* în mai multe capitole (în funcție de specificul fiecărui subiect de cercetare), redactare ce are rolul de a favoriza lectura în sine și care conferă *Bibliografie* calitatea de instrument esențial.

A. Izvoare

a. izvoare inedite (documente de arhivă)

b. izvoare editate (editate):

- colecții și volume de documente. Antologii de texte
- jurnale, memorii, amintiri, corespondență, discursuri
- presă și reviste (din perioada respectivă)

B. Instrumente de lucru

- Enciclopedii, dicționare și compendii.

C. Bibliografie generală

- Lucrări care privesc perioada și subiectul tratat în general, care conțin informații colaterale care interesează tema abordată.

D. Bibliografie specială

- Lucrări și articole, studii care au ajutat decisiv la înțelegerea subiectului tratat, la construirea propriei noastre interpretări.

Exemplu: de alcătuire a unei bibliografii generale pentru tema *Partidul Național Liberal între anii 1917-1933*

BIBLIOGRAFIE

A. Izvoare

1. Izvoare inedite

a. Arhivele Naționale Istorice Centrale

Fonduri de documente provenind de la Instituții ale Statului:

Fond *Casa Regală – Carol al II-lea*, ds. II, 25; II, 115 / 1931; II, 133 / 1931; II, 159; III, 174 / f.d. [1929]; V, 515 / 1929; V, 588 / 1928; V,651; V, 652 / 1929; VIII, 751 / 1931; Anexă – 56 / f.d.

Fond *Direcția Generală a Poliției*, ds. 56 / 1921; 3 / 1928; 14 / 1928; 35 / 1928; 158 / 1928; 97 / 1929; 4 / 1930; 10 / 1930; 60 / 1930; 62 / 1930; 83 / 1930;

Fonduri personale:

Fond *Brătianu – familial*, ds. 100 / 1926; 102 / 1927; 106; 107; 108 / 1928; 109; 110; 111; 112 / 1928; 116; 121; 122; 126; 127; 128 / 1930; 137 / 1926; 138; 240; 288; 468; 469; 470; 476; 478 (vezi și B.A.R., *Arh. Gh. I. Brătianu*, III Varia 16) ; 479; 488 / 1938; 489; 496; 497; 540 (vezi și B.A.R., *Arh. Gh. I. Brătianu*, Mapa II, Mss. 61); 577;

Fond *Manolescu-Strunga – familial*, ds. 13; 14; 15; 16 / 1929; 17;

b. Arhiva CNSAS

Fond *Informativ 3051*, ds. *Romniceanu Mihail*

Fond *Penal 204*, vol. 3 (ds. *Aurelian I. Benteoiu*)

Fond *Penal 356*, vol. 1 și 2 (*Ancheta Brătianu I. Gheorghe*).

2. Izvoare editate

2.a. Colecții și volume de documente. Antologii de texte

* *Biserica noastră și cultele minoritare. Marea discuție parlamentară în jurul legei cultelor. 1928*, îngrijire de ediție, studiu introductiv și note de Constantin Schifirneț, Editura Albatros, București, 2000.

Dobrescu, Constantin, Mihai Rachieru, Ioan Șt. Baicu (editori), *Viața politică prahoveană. 1919-1938. Documente*, Ploiești, Scrisul Prahovean-Cerașu, 2000.

Codul General al României. Colecția Hamangiu, vol. VIII, IX-X, XI-XII, XIII-XIV, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXV partea 1 și partea 2, București, Editura Librăriei „Universala” Alcalay & Co.

Ilincioiu, Ion (editor), *Doctrina Liberală în România*, antologie de texte cu un Studiu științific introductiv de Ion Ilincioiu, București, Editura Institutului de Teorie Socială, 1999.

2.b. Jurnale, memorii, amintiri, corespondență, discursuri

Argetoianu, C., *Memorii. Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. al VIII-lea, Partea a VII-a (1926-1930), ediție și indice de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1997 ; vol. al IX-lea, Partea a VIII-a (1930-1931), ediție și indice de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1997; vol. al X-lea, Partea a VIII-a (1932-1934), ediție și indice

de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1997; vol. al XI-lea, *Pe urmele trecutului. O călătorie în Egipt. Anexe la Partea a VIII-a (1930-1934)*, ediție și indice de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1998;

Bossy, Raoul, *Amintiri din viața diplomatică (1918 – 1940)*, vol. I, 1918 – 1937, ediție și studiu introductiv de Stelian Neagoe, București, Editura Humanitas, 1997.

Călinescu, Armand, *Însemnări politice. 1916 – 1939*, ediție Al. Gh. Savu, București, Editura Humanitas, 1990.

Gafencu, Grigore, *Însemnări politice. 1929 – 1939*, ediție Stelian Neagoe, București, Editura Humanitas, 1991.

Iorga, N., *După întoarcerea la regimul de partid. Isprava. Vălenii-de-Munte*, Tiparul „Datina Românească”, 1932.

Idem, *Memorii*, vol. V (*Agonia regală și Regența*), Editura “Națională” S. Ciornei, București, 1935; vol. VI *Încercarea guvernării peste partide (1930-1932)*, București, 1939; vol. VII. *Sinuciderea partidelor (1932-1938)*, București, 1939.

Rosetti, Radu, *Pagini de jurnal* (selecția textului, introducere și note de Cristian Popișteanu, Marian Ștefan, Ioana Ursu), în „Magazin istoric”, serie nouă, anul XX, nr. 11 (236), noiembrie 1986, p. 39-45; nr. 12 (237), decembrie 1986, p. 21-24, 32; „Magazin istoric”, serie nouă, anul XXI, nr. 1 (238), ianuarie 1987, p. 33-37, 57; nr.2 (239), februarie 1987, p. 33-35; nr. 3 (240), martie 1987, p. 27-31.

2.c. Liberalismul românesc interbelic. Lucrări de propagandă și discursuri.

* *Cartea Tineretului Național-Liberal*, București, „Imprimeriile Independența”, 1937.

* *Ce este liberalismul și ce reprezintă Partidul Național Liberal în viața poporului român*, Institutul de Arte Grafice Tiparul Românesc, București, 1946.

**Ce-a făcut Partidul Național-Liberal dela întemeierea lui și până astăzi. 1848 - 1927*, Imprimeriile "Independența", București, f.a. [1927].

* *Calendarul Partidului Național-Liberal. 1913*, tiraj 30 000 exemplare.

* *Calendarul Partidului Național-Liberal pe anul 1935*.

*

Andronescu, Virgil (ed.), *Fragmente de politică socială*, culese și traduse în românește de Virgil P. Andronescu, Constanța, Editura Tipografiei „Dacia”, 1934.

Bentoiu, Aurelian, *Responsabilitatea ministerială. Conferință rostită la 6 martie 1935 la Fundația Dales în cadrul Asociației A.M.A.*, București, Cartea Românească, f.a. [1935].

Brătianu, Gheorghe I., *Problema noilor elite și a liberalismului în România*, extras din revista „Libertatea”, București, Tipografia de Artă și Editură Leopold Geller, 1933.

Idem, *Liberalism și democrație*, extras din revista „Libertatea”, București, Tipografia de Artă și Editură Leopold Geller, 1935.

Chirculescu, N. D., *Cuvântarea D-lui N. D. Chirculescu, deputat de Putna. Concepția despre un partid politic a țărăniștilor* Lipsa de program și de concepții sănătoase a partidului țărănist (după note stenografice). Discuția Adresei de răspuns la Mesagiul Tronului în Adunarea Deputaților*, Focșani, Atelierele Grafice „Învățătorul Român”, S.A., 1923.

Idem, *Situația funcționarilor particulari față de legislația muncii. Conferință ținută la sediul asociației în ziua de 28 Iunie 1928*, Institutul de Arte Grafice „Îndreptarea”, f.a. [1928].

Djuvara, Mircea, *Doctrinile și practicile partidelor noastre politice. Discurs rostit cu prilejul Discuțiunii asupra proiectului de răspuns la Mesajul Tronului în ședința din 2 Decembrie 1924 a Camerei Deputaților, în calitate de raportor al Adunării*, Imprimeria Statului, București, 1925.

Fotino, George, *Naționalism – Democrație Națională – Armonie Socială – Monarhism. Politica Partidului Național-Liberal. Discurs rostit la Congresul P.N.L. din jud. Caliacra (28 iunie 1936)*, București, Imprimeriile „Independența”, 1936.

* *Fraților Alexandru și Ion I. Lăpedatu la împlinirea vârstei de 60 de ani*. XIV.IX.MCMXXXVI, București, M.O., Imprimeria Națională, 1936.

Lapedatu, Alexandru, *Politica Partidului Național și organizațiile liberale de peste munți. Cuvântare rostită la 21 Dec. 1922 în Adunarea Deputaților cu ocazia dezbaterii Adresei de răspuns la Mesagiul Tronului de Alex. Lapedatu, deputat de Ceica (Bihor)*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1924.

Petruț, I., *Rolul tineretului în politică. Conferință ținută la Clubul P.N.L. în ziua de 20 Martie 1932*, Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, 1932.

Roman, Valeriu, *Doctrina liberală și realizările Partidului Național-Liberal în România*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, 1936.

**Statutele Clubului Național-Liberal*, Iași, Tipografia „Dacia” Iliescu, Grossu & Co., 1907.

Titeanu, Eugen, *Rechizitoriul unui regim nefast. Discursul la Mesaj al d-lui Eugen Titeanu, deputat de Romanați, rostit în ședința din ziua de 16 Decembrie a Adunării Deputaților*, București, Imprimeriile Independența, 1932.

Idem, *Demascarea demagogiei național-țărăniște. Discursul pronunțat la discuția Proiectului pentru înăsprirea Legii ordinii publice de d-l Eugen Titeanu, Deputat de Romaniți, București, Imprimeriile Independența, 1933.*

2.d. Presă

2.d.1 Ziare

„Mișcarea” Iași (1927, 1929)

„Ordinea” (1928-1931)

„Universul” (1930).

„Viitorul” (1927-1934)

2.d.2 Reviste

„Buletinul Cercului de Studii al Partidului Național-Liberal”, București (1912).

„Democrația. Revista Cercului de Studii al Partidul Național-Liberal”, București (1913-1938).

„Ideea Europeană”, București (1919-1927).

„Mișcarea Liberală. Buletinul Săptămânal de Propagandă și Informații al Partidul Național-Liberal de sub șefia D-lui Gheorghe Brătianu”, București (1930).

B. Instrumente de lucru. Enciclopedii și compendii.

Boudon, Raymond, Philippe Besnard, Mohamed Cherkaoui, Bernard-Pierre Lécuyer (coord.), *Larousse. Dicționar de sociologie*, traducere Mariana Țuțuianu, completări privind sociologia românească dr. Maria Larionescu, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

Miller, David (coord.), *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, introducere la ediția românească de Alan Ryan, traducere din engleză de Dragan Stoianovici, București, Editura Humanitas, 2000.

Miroiu, Mihaela, Adrian Miroiu (coord.), *Ghid de idei politice. Termeni politici uzuali. Modelul democratic*, București, Editura Pan-Terra, 1991.

Mucchielli, Alex (coord.), *Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale*, traducere de Veronica Suciu, Iași, Editura Polirom, 2002.

C. Lucrări generale

Agrigoroaiei, Ion, *România interbelică*, vol. I, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2001.

Agrigoroaiei, Ion (coord.), Ovidiu Buruiană, Gheorghe Iacob, Cătălin Turliuc, *România interbelică în paradigmă. Studii*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2005.

Alexandrescu, Sorin, *Paradoxul român*, București, Editura Univers, 1998.

Idem, *Privind înapoi, modernitatea*, traducere de Mirela Adăscăliței, Șerban Angheliescu, Mara Chirițescu și Ramona Jugureanu, Editura Univers, București, 1999.

Bulei, Ion, *Sistemul politic al României moderne. Partidul conservator*, București, Editura politică, 1987.

Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, București, 1997.

Durandin, Catherine, *Istoria românilor*, traducere de Liliana Buruiană-Popovici, prefață de Al. Zub, Editura Institutului European, Iași, 1998.

Idem, *Discurs politic și modernizare în România (sec. XIX-XX)*, studiu introductiv Simona Nicoară, traducere din limba franceză Toader Nicoară, Cluj, Presa Universitară Clujeană, 2001.

De Waele, Jean-Michel (ed.), *Partide politice în Europa centrală și de est*, traducere din franceză de Ramona Coman, Ana Maria Dobre, Dorina Iuga și Ninucia Pilat, postfață de Cristian Preda, București, Editura Humanitas, 2003.

Georgescu, Vlad, *Istoria românilor. De la origini până în zilele noastre*, București, Editura Humanitas, 1995.

Heinen, Armin, *Legiunea “Arhanghelul Mihail”. Mișcare socială și organizație politică. O contribuție la problema fascismului internațional*, Editura Humanitas, București, 1999.

Hitchins, Keith, *România. 1866-1947*, ediția a II-a, traducere de George G. Potra și Delia Răzdolescu, București, Editura Humanitas, 1998.

Iacob, Gh., *Modernizare-Europenism*, vol. I, *Ritmul și strategia modernizării*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1995.

Idem, *Economia României (1859-1939). Fapte. Legi. Idei*, Iași, Editura Fundației Axis, 1996.

Ivan, Marcel, *Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice. 1919 – 1932. Studiu comparativ al rezultatelor oficiale ale alegerilor pentru Camera Deputaților din anii 1919-1932*, Editura și tiparul Krafft & Drotleff s.a., Sibiu, f.a.

Jowitt, Kenneth (editor), *Social Change in Romania, 1860-1940. A Debate on Development in a European Nation*, Institute of International Studies, University of California, Berkeley, 1978.

Ralea, *Fenomenul românesc*, studio introductiv, note, îngrijire de ediție de Constantin Schifirneț, București, Editura Albatros, 1997.

Roberts, Henri L., *Rumania. Political Problems of an Agrarian State*, New Haven, Yale University Press, London, Geoffrey Cumberlege, Oxford University Press, 1951.

D. Lucrări speciale

Agrigoroaiei, Ion, *Dr. Constantin Angelescu – omul politic*, în Genoveva Vrabie (editor), *Constantin C. Angelescu. Centenar 2005 – Simpozion comemorativ*, Iași, Editura Institutului European, 2006, p. 25-43.

Idem, *Dr. Constantin Angelescu – Ministru al Instrucțiunii Publice*, în “Zargidava. Revistă de istorie”, V, Bacău, Editura Conexiuni, 2006, p. 81-92.

Averescu, Alexandru, *Situațiunea politică de azi. Cuvântul domnului general Averescu rostit în ședințele Senatului dela 4 și 5 Noembrie 1927 (după notele stenografice)*, cu o prefață de Dl. Octavian Goga, București, Institutul de Arte Grafice „Îndreptarea”, f.a. [1927].

Averescu, Al., general, *Criza politică și cauzele ei. Discurs rostit de președintele Partidului Poporului la ultima consfătuire a majorităților parlamentare, întrunite la Senat, în ziua de 5 iunie (după note stenografice)*, București, Editura Societății anonime „Îndreptarea”, 1927.

Idem, *Uzurparea de la 4 iunie 1927 în lumina discursurilor și declarațiunilor domnului g-ral Al. Averescu președintele Partidului Poporului și o scurtă privire asupra operei de guvernământ înfăptuită în 1926-7 de Partidul Poporului*, cu o prefață de Octavian Goga, București, Institutul de Arte grafice „Îndreptarea”, f.a. [1928].

Buruiană, Ovidiu, *Partidul Național Liberal la sfârșitul anului 1927*, în *Istorie și conștiință. Profesorului Ion Agrigoroaiei la a 65-a aniversare*, Iași, Ed. Universității “Al. I. Cuza”, 2001, Supliment al “Analelor Științifice ale Universității Al. I. Cuza. Seria Istorie, tom XLVI – XLVII, 2000 – 2001, p. 330 - 344.

Idem, *Partidul Național Liberal în opoziție (1928 – 1930)*, în Vasile Ciobanu, Sorin Radu (coord.), *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX*, Editura Universității “Lucian Blaga” din Sibiu, 2006, p. 297-322.

Idem, *The National Liberal Party and the National Peasant Party Assembly of Alba Iulia (May 1928)*, I, în “Revista Arhivelor”, LXXXIV (2007). Nr. 3-4, București, p. 203-224.

Corteanu, Andrei, *Schițe politice și economice. Extrase din Revista Vremii*, București, Colecția Actualități, Cultura Națională, f.a. [1924].

Costian, M. I., *Regele Carol II și partidele politice*, București, Tipografia „Lupta” N. Stroilă, 1933.

Filipescu, Gr. N., *Politica bunului simț. Discurs rostit în ședința Senatului la 29 Noembrie 1932*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Centrală, 1932.

Ghelea, C., *Cartea Albă. Date și documente asupra alegerilor generale din iulie 1932*, București, Editura Autorului, 1932.

Iorga, Nicolae, *Partidele politice în fața țării. Discursul d-lui N. Iorga, deputat de Dolj, la Mesagiu ținut în ședința Camerei Deputaților din 16 Decembrie 1922*, București, Imprimeria Statului, 1922.

Idem, *Cine sunt liberalii*, București, Tipografia Societății Anonime „Universul”, f.a. [1923].

Idem, *Cuvântarea D -lui N. Iorga către M. S. Regele Carol II cu prilejul vizitei la Vălenii-de-Munte*, Vălenii-de-Munte, 1930.

Idem, *Alegerea M. S. Regelui Carol II. Discursurile Domnului Profesor Nicolae Iorga, președintele Partidului Național*, București, Tip. „Tiparul Românesc” S.A., 1930 (Cercul de studii al Partidului Național, no. 1).

Joanescu, G. G., *Pagini de istorie. Din trecutul partidelor noastre istorice*, Editura Partidului Social Democrat, f.a.

Maner, Hans-Christian, *Trecutul ca model al prezentului – despre sensul unui stereotip. Activitatea parlamentară și criza anilor 1934-1937*, în Krista Zach (Editura), *România în obiectiv. Limbă și Politică. Identitate și ideologie în transformare*, Editura Südostdeutsches Kulturwerk, München, 1998, p. 41-61.

Matei, Gheorghe, *Cum a fost asasinat I. G. Duca*, în „Magazin istoric”, anul I, nr. 3, iunie 1967, p. 12-16.

Matei, Radu T., *Aspecte parlamentare. 1934-1935*, cu o prefață de George Fotino, București, Tip. „I. C. Văcărescu”, 1935.

Mehedinți, S., *Anale politice. Contribuție la istoria Regenței, I, De la moartea Regelui Ferdinand, până la cel dintâi guvern chemat de Regență (1927-1928)*, București, Editura Librăriei Socec & Co. S.A., f.a. [1929].

Peneș, Nicolae, *Dr. C. Angelescu. Povestea unei vieți*, București, Editura Monteoru, 1998.

Peretz, Ion, *Carol II. Regele românilor*, traducere din limba franceză de Erastia Peretz, București, f.e., 1932.

Rusu Abrudeanu, Ion, *Păcatele Ardealului față de sufletul vechiului Regat. Fapte, documente și facsimile*, București, „Cartea Românească”, f.a. [1930].

Simion, Natalia, *Structura social-politică a României în perioada interbelică (Contribuții)*, I și II, în „Cercetări istorice” (serie nouă), anul III, 1972, Iași, p. 251-268 și „Cercetări istorice” (serie nouă), anul V, 1974, Iași, p. 203-215.

Sorescu, D., *De vorbă cu Doamna Duca*, în „Magazin istoric”, anul I, nr. 3, iunie 1967, p. 17-18.

Spinei, Victor (coord.), *Confluente istoriografice românești și europene. 90 de ani de la nașterea istoricului Gheorghe I. Brătianu*, Iași, Universitatea "Al. I. Cuza", 1988.

Tănăsescu, Florian, Nicolae Tănăsescu, *Constantin (Bebe) Brătianu – istoria P. N. L. La interogatoriu*, cuvânt înainte de Radu Ciuceanu, Pitești, Editura Paralela 45, 2005.

Zotta, Const. Gr. C., N. Tulceanu, *Partidele politice din România, istoricul și programele lor*, București, Tipografia „Revistei Geniului”, 1934.

VII. EVALUAREA LUCRĂRII DE CERCETARE. SUSȚINEREA PUBLICĂ A LUCRĂRII

Forma finală a unei lucrări de licență trebuie să conțină:

- **Coperta**
- **Pagina de titlu**
- **Sumarul, cu menționarea capitolelor și subcapitolelor**
- **Lista cu sigle și abrevieri** (dacă este cazul, dacă sunt numeroase trimiterile etc.)
- **Lista anexelor**
- **Corpul lucrării:** cu *Introducere*, capitole, *Concluzii*.
- **Anexe**
- **Bibliografia**

Exemplu: Model de organizare a paginii-copertă, a paginii de titlu și a sumarului pentru o lucrare cu titlul *Forme de propagandă oficială în timpul regimului Carol al II-lea (1938-1940)*

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” din IAȘI
FACULTATEA DE ISTORIE

LUCRARE DE LICENȚĂ

Coordonator științific,
Conf. univ. dr. Ovidiu BURUIANĂ

Absolvent,
Simion POPESCU

IAȘI
2009

**UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” din IAȘI
FACULTATEA DE ISTORIE**

LUCRARE DE LICENȚĂ

**FORME DE PROPAGANDĂ OFICIALĂ
ÎN TIMPUL REGIMULUI
CAROL AL II-LEA (1938-1940)**

**Coordonator științific,
Conf. univ. dr. Ovidiu BURUIANĂ**

**Absolvent,
Simion POPESCU**

IAȘI
2009

Cuprins

Introducere.....	p. 4
Capitolul I.....	p. 9
A. Autoritarismul lui Carol al II-lea.....	p. 9
1. Impunerea Camarilei Regale.....	p. 10
2. Înlăturarea adversarilor.....	p. 11
3. Guvern de uniune națională.....	p. 13
4. Atitudinea față de partidele politice.....	p. 14
5. Legislație.....	p. 15
6. Propaganda.....	p. 16
B. Regimul de autoritate monarhică.....	p. 17
1. Constituția „Salvării Naționale”.....	p. 18
2. Alte măsuri de definire a regimului.....	p. 20
3. Propaganda regimului de autoritate monarhică.....	p. 23
Capitolul al II-lea.....	p. 26
A. Propaganda prin mijloace de informare în masă.....	p. 26
1. Presa.....	p. 26
2. Presa independentă.....	p. 26
3. Presa regimului.....	p. 28
4. Radioul.....	p. 30
5. Cinematograful și teatru.....	p. 34
B. Alte forme de propagandă.....	p. 35
1. Planul cultural al propagandei.....	p. 35
2. Planul social al propagandei.....	p. 39
Straja Tării.....	p. 39
Căminul cultural și Echipele Regale.....	p. 43
Muncă și Voe Bună.....	p. 45
3. Planul politic al propagandei.....	p. 46
C. Impactul Propagandei carliste.....	p. 49
Concluzii.....	p. 51
Anexe.....	p. 58
Bibliografie.....	p. 75

Susținerea publică a unei lucrări de cercetare (licență)

O lucrare de cercetare nu este un demers în sine, fără altă finalitate decât cunoașterea intrinsecă. Destinația oricărei lucrări este un public, definit sau mai larg, nedefinit, dar preocupat. Istoricul trăiește pe o piață a ideilor, el produce cunoaștere și un anume discurs identitar pentru comunitatea în care trăiește. Prin urmare, el trebuie să-și promoveze cunoașterea, intră în competiție cu alte discursuri, din aceeași arie (istoria), din aceeași specializare adeseori (demersuri pe aceeași temă), dar și din domenii diferite (sociologia, psihologia etc.).

Aceleiași reguli de competiție și cunoaștere i se supune și cercetarea academică realizată de studenții Facultății de Istorie pentru obținerea *licenței*, pentru a fi omologată (cu alte cuvinte) ca *istorici*. Pe baza acestei licențe, ei pot lua parte la construirea discursului despre trecut, care are loc în orice societate (sub forma predării istoriei în școală, a cercetării profesionale a trecutului în Institute specializate ș.a.).

Examenul de licență constă într-o singură probă cu două aspecte: **prezentarea** și **susținerea** lucrării de licență. Reducerea examenului de licență la o singură probă (spre deosebire, acum 10 ani, examenul de licență era alcătuit din evaluarea cunoștințelor acumulate în timpul Facultății prin trei examene scrise de 3 ore, la trei discipline diferite din aria de specializare și din susținerea publică a lucrării de cercetare) mărește responsabilitatea comisiei de evaluare, care își sporește exigența pe considerentul că studentul are un timp mai mare la dispoziție) dar și a studentului, care trebuie să dovedească faptul că a dobândit în perioada anilor de Facultate acea cunoaștere și abilitățile necesare pentru a realiza o cercetare pe cont propriu.

Prezentarea și susținerea publică a lucrării de cercetare în fața comisiei specialiștilor în istorie (de la Facultate) dețin o importanță egală, adeseori, cu cercetarea în sine, cu redactarea lucrării. Nota finală obținută reprezintă atât rezultatul evaluării lucrării de profesorul-coordonator (evaluare-referat), cât și rezultatul evaluării comisiei în urma prezentării și susținerii acesteia de către absolvent. Prin urmare, lucrarea trebuie

văzută ca o marfă realizată într-un timp oarecare și care trebuie „vândută” cât mai bine, prin convingerea membrilor comisiei de importanța și amplitudinea cercetării realizate.

Expunerea candidatului urmărește mai multe etape, în raport cu propria cercetare. El arată:

- a. **motivele alegerii subiectului.**
- b. **obiectivele vizate prin cercetare.**
- c. **Rațiunile pentru care a urmat o anumite cale în cercetare (cu definirea surselor primare, împărțirea materialului ș.a.).**
- d. **dificultățile întâlnite în cadrul cercetării.**
- e. **obiectivele pe care candidatul consideră că a reușit să le atingă în urma cercetării, insistând asupra elementelor de originalitate.**
- f. **aspectele în care nu a reușit să-și atingă obiectivele inițiale și de ce.**
- g. **ceea ce rămâne de întreprins, ca promisiune de continuare a cercetării în viitor, după obținerea licenței.**

Sintetizând, candidatul face o *scurtă prezentare a lucrării*, cu multe elemente la care el însuși a meditat în cadrul *Introducerii*, insistând în același timp asupra concluziilor și rezultatelor la care a ajuns în cercetare.

După prezentarea publică a lucrării, candidatul trebuie să *răspundă la întrebările* membrilor comisiei cu privire la cercetarea întreprinsă.

Evaluarea

În evaluarea lucrării de cercetare și a prezentării publice, membrii comisiei utilizează o *grilă de evaluare* care se dorește cât mai obiectivă. Sunt mai multe aspecte care stau în atenția membrilor comisiei (în mod real, aceste aspecte – prezentate didactic mai jos – se suprapun):

- a. **Evaluarea formei:** dacă prezentarea lucrării este satisfăcătoare în raport cu:
  - **punerea în pagină:** trebuie să fie corectă (îngrijită sub aspect formal, paginile sunt bine numerotate, sunt „pline”),
  - **întrebuințarea citatelor**

- **organizarea notelor**
- **tabla de materii:** trebuie să fie completă, exactă și practică
- **anexele (atenție la utilitatea *anexelor*)**
- ***bibliografia***; dacă este utilă, ierarhizată și corectă.
- **regulile de ortografie, punctuație**
- **repartizarea paragrafelor.**

b. Evaluarea metodei. Metoda nu se referă în mod obligatoriu la fondul cercetării, cât mai ales la respectarea metodei istorice în general, sub raportul

- ***introducerii***, în care să se regăsească problemele majore puse de cercetare
- ***concluziilor***, în care trebuie să fie o gândire de ansamblu și în care rezultatele cercetării să fie evidențiate
- **referințelor bibliografice**, cu ideea de a fi complete și corecte
- **planului lucrării**, care trebuie să fie anunțat, logic, justificat și respectat; titlurile trebuie să reflecte fondul părților și capitolelor.
- **Argumentației.** Întrebările puse în cursul studiului trebuie să fie clar tratate, iar răspunsurile să constituie un text coerent.
- **recursului la citate** (vezi discuția *infra*)

c. Evaluarea conținutului se face în raport cu lucrarea de cercetare în sine, dar și cu cele prezentate de student, în cadrul susținerii; originalitatea ideilor istorice discutate și deținute în mod propriu de către student și analiza coerentă pe care el o exprimă sunt elementele urmărite.

În cazul lucrărilor de compilație este important ca lucrarea să cuprindă o prelucrare personală a ideilor și fragmentelor din diverși autori. Necesitatea ei este legată (așa cum am afirmat anterior) de cunoașterea direcțiilor științifice dintr-un domeniu, iar alcătuirea ei trebuie să presupună un travaliu erudit, un exercițiu cultural și lecturi multiple.

d. Evaluare globală. Există, în mod evident, o evaluare globală a lucrării și a prestației studentului. Comisia urmărește dacă lucrarea este superficială, dacă ea este prezentată sumar, iar ideile expuse de student sunt puțin interesante pentru cunoaștere în general. Finalmente, evaluarea globală definește din perspectiva membrilor Comisiei calitățile studentului și a cercetării lui: dacă studentul poate dezvolta (sau chiar dezvoltă)

calități de cercetător prin faptul că lucrarea lui are utilitate culturală sau socială; îmbogățește cunoașterea în domeniu de studiu.

Conclusiv, evaluarea urmărește dacă studentul a ținut cont de regulile cercetării științifice (alcătuirea materialului, aparatul critic, Bibliografia, utilizarea surselor), dacă lucrarea este originală, prin sursele primare pe care și-a bazat demersul și prin folosirea lor judicioasă, dacă cercetarea este sistematică și dacă studentul are capacitatea de argumentare / dacă își poate „apăra” subiectul și rezultatele cercetării la care a ajuns.

După Ilie Rad⁹, **științificitatea** unei lucrări / teze de cercetare (sau de compilație) este dată de următoarele elemente:

- cercetarea avertizează asupra unui **obiect recognoscibil** și definit astfel încât să fie recunoscut și de ceilalți
- cercetarea aduce lucruri noi, ca informații, documente, reinterprețări, abordări.
- cercetarea este folositoare și celorlalți, în propriile lor cercetări.
- lucrarea furnizează elemente care să contribuie la verificarea și demonstrarea caracterului fals al ipotezelor pe care lucrarea le prezintă
- lucrarea conține elementele necesare pentru a putea fi continuată.

Dificultăți și observații ale susținerii

a. Expunerea orală conține adeseori dificultăți de exprimare. Urmare a absenței dialogului real din spațiul educațional (școală preuniversitară, facultate / seminariile, colocviile și dezbaterile fiind cel mai adesea formale), studentul român are dificultăți nu numai în exprimarea scrisă, ci și în cea orală. El nu cunoaște modul de structurare a discursului (**Atenție !!!** *scrisul construiește un discurs obiectivat*)

Prin urmare, discursul trebuie pregătit, el nu trebuie improvizat (**nici nu trebuie „învățat pe de rost”!**), chiar dacă sunt de dorit spontaneitatea în conversația științifică.

b. Nu trebuie să citești un text ! deși poți avea un text eliptic de sprijin (câteva idei-directoare) / dar nu un discurs citit. Lectura unui text este considerată, adeseori, de membrii comisiei drept necunoaștere suficientă a subiectului. Membrii Comisiei doresc

---

⁹ *Cum se scrie un text științific. Discipline umaniste*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, Polirom, 2008.

mai curând să discute și nu să audieze un text. Tentația de a-l întrerupe pe „recitator” va fi foarte mare !

c. Nu există scuza emoțiilor. Emoțiile există, dar ele trebuie să fie stăpânite.

d. Timpul alocat este suficient pentru o expunere a cercetării: prin urmare, debitul verbal al studentului trebuie să fie unul rezonabil, iar caracterul discursului mai curând unul reflexiv.

e. Limbajul trebuie să fie adecvat destinației discursului. Studentul trebuie să fie conștient că se găsește într-un spațiu academic, în fața profesorilor săi. Prin urmare, el trebuie să evite vorbirea familiară, să încerce să elimine pauzele de vorbire, repetițiile și greșelile gramaticale supărătoare (bine, deci...)

f. Mimica, gesturile, vocea sunt importante pentru evaluare ! Decența este prețuită, chiar dacă nu o vor recunoaște întotdeauna, de toți membrii Comisiei, plecând de la caracterul festiv (într-o mare măsură), deși de dorit nerepetitiv pentru student, al susținerii publice a licenței.

g. Trebuie evitate mulțumirile adresate în public conducătorului.

VIII. DEONTOLOGIA ISTORICULUI ÎN FAȚA TEXTULUI. PLAGIATUL

Restituția faptelor din trecut nu reprezintă un proces mecanic, bazat o metodologie unică. Cercetarea istorică implică, întotdeauna, o dimensiune morală. Cercetând, noi luăm contact cu lucrările și ideile altora, care adeseori au contingență cu propriile noastre idei. Onestitatea față de propria cercetare și de cercetările celorlalți trebuie să domine propriul nostru demers.

Plagiat provine din limba latină: *plagiarius* însemna răpitor sau negustor de oameni (vânduți ulterior ca sclavi). Actualmente, sensul termenului a cunoscut o restrângere, trimitând la răpirea unor bunuri intelectuale, spre deosebire de **piraterie** (răpirea unor bunuri materiale)..

Plagiatele sunt **voluntare**, atunci când un cercetător își însușește conștient ideile și rezultatele altui cercetător și unele **involuntare**, legate de utilizarea îndistinctă a citatului și parafrazei.

În acest din urmă caz, cauzele majore sunt date de lipsa de exercițiu prin **fișele de lectură**, adeseori reduse la copierea unor fragmente dintr-o lucrare și care pot fi utilizate apoi direct în teză, ca și cum textul ne-ar aparține. Reamintesc, fișele de lectură sunt o formă a înțelegerii și legate de trecerea prin filtrul propriei noastre gândiri, a propriei noastre lecturi, a unui text, idee din alt autor. Preluarea în întregime a unui fragment trebuie pusă întotdeauna între ghilimele.

Rolul profesorului coordonator este decisiv în evitarea acestor plagiate involuntare.

A !!!

Plagiatul este o formă a corupției

În Statele Unite, legea federală americană privitoare la drepturile de autor pedepsește preluarea necorespunzătoare a fragmentelor formate din cel puțin 8 cuvinte.

Vezi ca analize a plagiatului: Szasz Alpar Zoltan, *Plagiatul: forme și tehnici de evitare* (http://www.polito.ubbcluj.România/polito/documente/reguli_plagiat.pdf (6 ianuarie 2007).

Trinitin.com

Site-ul: plagiat.ro

